דעהו

דע את אלקי אביך ועבדהו

גליון מיוחד **לבחורי חמד** • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

פטרון מערכת דעהו:
נתנדב לע"נ הרה"ח **זאב** ב"ר **משה** ע"ה
וזו' האה"ח מרת **פעריל** ב"ר **טובי'** ע"ה

מכון תולדות יהודה סטיטשין
להוצאת ספרי כ"ק מרן רבינו שליט"א

גליון צ"ב - פרשת עקב - שנת תשפ"ב

משנת החסידות

פרק ל"ד
(שיעור ס"ב פרשת משפטים תש"ס)

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

האבות הן הן המרכבה:

ביאור ענין מרכבה לשכינה ע"י האבות

א. נחלת אבותינו: ג' דרכים בעבודה שחתרו האבות הקדושים

דרכים בהשגת אלוקות שחידשו האבות הקדושים שעליהם העולם עומד | דרכים אלו הינם עבודות שורשיות ונצחיות בעבודתו יתברך | **עיקר מלחמת היצר היא על עניינים שורשיים**

ב. לזרעם אחריהם: האבות הקדושים כללו את כל נשמות ישראל

כלל ישראל עד סוף כל הדורות נכללו בעבודה של האבות הקדושים | בכלליות כבר נתקן קומת כלל ישראל ע"י האבות | **בפרטיות יש עבודה לכל יחיד לגלות את הנקודה שלו שכבר נתקן בכלליות ע"י האבות** | אין בכלל אלא מה שבפרט – דוקא ע"י שלימות ותיקון הפרט נתגלה הכלל

ג. להיות לעם אחד: אחדות בין רוחניות לגשמיות בכלל ישראל

דוקא האבות הקדושים נחשבים לשורש נשמות ישראל כי גם בגשמיות הם השורש של כלל ישראל | ע"י האבות נתגלה שהגשמיות ורוחניות מאוחדים הם | **יציאת מצרים היתה דייקא בחודש האביב לגלות אחדות זו** | וגילוי אחדות הזה בין גשמיות לרוחניות הוא תכלית הבריאה

מסילת ישרים

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

והייתם קדושים לאלקיכם:

די גדרים און סייגים וואס א חסיד'ישער בחור דארף זיך מאכן

עמוד ה'

א.

נחלת אבותינו: ג' דרכים בעבודה שחתרו האבות הקדושים

דרכים בהשגת אלוקות שחידשו האבות הקדושים שעליהם העולם עומד | דרכים אלו הינם עבודות שורשיות ונצחיות בעבודתו יתברך | **עיקר מלחמת היצר היא על עניינים שורשיים**

הנה התניא בפרק ל"ד מביא את לשון חז"ל **'האבות הן הן המרכבה'**, ועלינו לבארו במקצת. הנה ענין 'מרכבה' פירושו, שהאדם מזדכך כל כך עד שנעשה כלי להשראת השכינה, והיינו שכאשר האדם מתקן עצמו כדבעי, אזי נעשה מרכבה אל השכינה, והשכינה שורה עליו, וזהו מדרגת האדם המתבקשת ממנו, להעשות כלי להשראת השכינה. **והאבות הקדושים היו אכן כל כך דבוקים בה', עד שאמרו חז"ל עליהם ש'הן הן המרכבה'.**

האבות פתחו ג' שערים שורשים להשגת אלוקות

והנה מלבד הפירוש הפשוט שהאבות הק' נעשו מרכבה לשכינה, דהיינו שזכו למדרגת השראת השכינה בדרגה נעלה זו של 'הן הן המרכבה', בנוסף לכך יש מעלה במדרגת האבות הק' שהם נקראים **'אבות העולם'**, כלומר שהם שלשה צינורות שורשיים שהקב"ה מתגלה בהם בעולם הזה, [ואע"פ שבאלוקות הכל הוא אחד באחדות פשוט, הנה שלשה אלו כלולים הם באחדות הפשוט של הקב"ה], והם שלשה אופנים שעל ידם אפשר לידבק בה'. ושלשה מדרגות אלו הם שלשה דברים שהעולם עומד עליהם, **תורה עבודה וגמילות חסדים** (אבות פ"א מ"ב), וכנגדם מכוונים גם השלשה דברים שהעולם קיים עליהם, **אמת דין שלום** (שם משנה י"ח). ולכך מכונים האבות הק' בשם **'אבות'**, כי שלש מדרגות אלו הן יסודות ושרשים לגילוי אלוקות בעולם הזה.

ביאור דרגת 'מרכבה' בעמוד התורה שחתר יעקב אבינו

ונבאר את ענין ה'מרכבה' בקיום שלשה עמודי עולם אלו, וננקוט תחילה לדוגמא את **עמוד התורה**, שהוא העמוד המכוון ליעקב אבינו - 'יושב אהלים'. כי הנה פשוט שכל מה שיש ביד האדם להבין ולהשיג בבחינת תורה בעולם הזה, וכל מה שביכולתו לקשר עצמו אל מדרגת התורה שנשתלשלה כאן למטה, **הרי אין זו השגה ותפיסה בעצם מדרגת התורה כפי שהוא בשורשה וכמו שהיא מתגלה בעולמות העליונים**, וכ"ש שאינו תופס את שורש התורה עצמה כפי שהוא במדרגת 'הוא ורצונו אחד' ממש. אלא שהדרך של האדם לקשר עצמו אל מדרגת התורה היא ע"י שמקשר עצמו ומתמסר אל התורה כאן בעולם הזה, ובזה הוא נעשה דוגמא אל האור הזה שלמעלה - וכמו שנקרא 'אדם' על שם 'אדמה לעליון' - וע"י שהוא מתדמה אל אור התורה דלעילא, **בזה הוא נעשה כלי הראוי שתחול עליו קדושת התורה כפי שהיא אכן בשורשה ממש** במצב של 'לית מחשבה תפיסה ביה כלל', ובזה נעשה הוא מרכבה אל האלוקות המתגלה ע"י מדרגת התורה שלמעלה.

ועל זה אמרו חז"ל (תד"א רבה י"ח) 'כל תלמיד חכם שיושב וקורא ושונה ועוסק בתורה הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו', כי הרי איך שייך שהאדם יוכל לקשר עצמו אל דברי תורה, וכי שייך שיוכל האדם הגופני בשכלו הגשמי להבין ולהשיג כראוי דברי תורה רוחניים שהם תורת ה'. אלא הענין הוא כאמור, שכל מה שביד האדם לפעול בעצמו ע"י דביקותו בתורה אינו אלא שע"י עסקו בתורה כראוי הוא נעשה כלי הראוי שתחול עליו אור קדושת התורה דלעילא, והיינו מה שאמרו 'הקב"ה יושב ושונה כנגדו', פירוש שהקב"ה ממשיך עליו אור התורה כמדת השתדלותו, ובזה דבוק הוא אל הקב"ה ע"י צינור של 'עמוד התורה'.

ונמצא שיעקב אבינו ע"ה שהוא הלומד תורה, מלבד היותו צדיק כמדרגת שאר הצדיקים שזכו להיות 'מרכבה' אל השכינה הק', שכל ימיהם לעולם לא הפסיקו אפילו שעה אחת מלקשר דעתם ונשמתם לרבון העולמים בביטול ליוצרו וכמ"ש כאן התניא, בנוסף לכך נקרא בשם 'אב', כי הוא היה הראשון שזכה להמשיך השראת השכינה בבחינה שורשית זו שקבע הקב"ה בעולם שעבודה זו תהיה במדרגת 'אבות העולם', והיינו שקבע הקב"ה שאופן ודרך כזה לקשר עצמו בהקב"ה ע"י התורה יהא בבחי' 'עמוד העולם', שהוא דרך עיקרי ושרשי בעבודת הבורא, ויעקב אבינו הוא היה הראשון שזכה להמשיך צינור זה של השראת השכינה בעולם הזה ע"י דרך שורשית זו שקבע הקב"ה ולכך נכלל בשם 'אבות'. **ומעתה נפתח השער לכל באי עולם שיוכלו גם הם לדבק עצמם בהקב"ה ע"י עמוד התורה, כי כל**

פרק ל"ד

וְהִנֵּה מוּדַעַת זֹאת שֶׁהָאָבוֹת הֵן הֵן הַמֶּרְכָּבָה, שֶׁכָּל יְמֵיהֶם לְעוֹלָם לֹא הִפְסִיקוּ אֲפִלּוּ שָׁעָה אֶחָת מִלְּקַשֵּׁר דַּעְתָּם וְנִשְׁמָתָם לְרִבּוֹן הָעוֹלָמִים בְּבִטּוּל הַנִּזְכָּר לְעֵיל לְיִחוּדוֹ יִתְבָּרֵךְ. וְאַחֲרֵיהֶם כָּל הַנְּבִיאִים, כָּל אֶחָד לְפִי מַדְרֵגַת נִשְׁמָתוֹ וְהַשָּׂגָתוֹ. וּמַדְרֵגַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הִיא הָעוֹלָה עַל כֻּלָּנָה, שֶׁאָמְרוּ עָלָיו: שְׁכִינָה מְדַבֶּרֶת מִתּוֹךְ גְּרוֹנוֹ שֶׁל מֹשֶׁה

נקודות:

כי הבדל רב יש בין עבודת השי"ת הנעשית בדרך שהיא עיקרית ושורשית, לעומת שאר אופני עבודת השי"ת שאינם עיקריים כל כך, כי בחלקי העבודה שהם יסודיים ועיקריים ביותר, תהיה התגברות היצר ביותר. **כי חלקי עבודה אלו הם גורמים יותר שלימות ותיקון לנפש האדם**, ועל כן משתדל הסט"א הרבה יותר למנוע ולעכב את השלימות הבאה ע"י עבודה שורשית זו

~

האבות הק' הם שורש כללות נשמות ישראל. כי 'אב' הוא השורש של ה'בן', וא"כ האבות הק' הם השורש של נשמות ישראל הנמשכים ובאים מהם. ומה שהאבות הק' עבדו את הקב"ה עבודה תמה וברורה ותיקנו את נפשם בשלימות, לא היתה זאת עבודה פרטית לצורך תיקון נפשם הפרטית לבד, אלא היתה זאת עבודה של כללות נשמות ישראל

הדורות היו כלולים ביעקב אבינו, שלכך נקרא 'אב' לפי שכל התולדות נכללים בו, ומעתה יש היכולת לכל הדורות שנכללו בו לדבק עצמם בהקב"ה ע"י עמוד התורה.

על דרך זה גם בעמוד העבודה ועמוד גמילות חסדים

וכמו שעמוד התורה מתייחס ליעקב אבינו, כן **עמוד גמילות חסדים** מתייחס לעבודת אברהם אבינו ע"ה, שהוא היה הראשון שהמשיך השראת השכינה בעולם הזה ע"י השער של גמילות חסדים, וקבע הקב"ה בעולם שתהא עבודה זו עיקרית ושורשית בדרך המשכת השראת השכינה בעולם הזה. **ועמוד העבודה** הוא כנגד יצחק אבינו ע"ה, שהוא היה ראש למוסרי הנפש שפשט צווארו לפני הקב"ה, ובזה המשיך אור מסירות נפש בעולם, ופתח את השער לכל עבודת הקרבנות שהיא העבודה של מסירות נפש אל הקב"ה, ועבודה זו היא ג"כ מעמודי העולם, והיא עבודה עיקרית ושורשית בעבודת השי"ת. והיינו שע"י עבודות אלו שהאדם עובד בהם את הקב"ה הוא נעשה מרכבה אל גילוי אור זה הבא מלמעלה, כי על ידיהן נעשה כלי הראוי שיחול עליו אור אלוקות המופיע בשלשה בחינות אלו שהם תורה עבודה וגמילות חסדים.

עבודות אלו שיסדו האבות הק' הם עבודות שורשיות ונצחיות בעבודת ה'

והאבות הק' העמידו שלשה עמודי עולם אלו ע"י שעבדו בהם את הקב"ה, **והמשיכו שמהם והלאה תהיה תמיד התגלות אלוקות בעולם ע"י שלש בחינות אלו**, ולעולם יהיו צדיקים בעולם הזה שיעבדו את הקב"ה בשלשה עמודי עולם אלו. ואף שלא כל הצדיקים יהיו במדרגה נעלית בבחינות אלו כמו האבות הק' שזכו להיות בדרגה גבוהה של 'הן הן המרכבה', ובוודאי ישנן הרבה מדרגות בזה, אך מ"מ דבר זה כבר נקבע בעולם ע"י עבודת האבות הק', שמעתה יהיו תמיד בעולם צדיקים כאלו שתהיה להם איזה שייכות אל שלשה עמודי עולם אלו שהמשיכו האבות בעוה"ז.

עיקר מלחמת היצר הוא על עניינים שורשיים בעבודת ה'

ונחוץ מאוד לדעת, כי הבדל רב יש בין עבודת השי"ת הנעשית בדרך שהיא עיקרית ושורשית, לעומת שאר אופני עבודת השי"ת שאינם עיקריים כל כך, כי בחלקי העבודה שהם יסודיים ועיקריים ביותר, תהיה התגברות היצר ביותר כדי לעכב בעד עבודה זו. **כי חלקי עבודה אלו הם גורמים יותר שלימות ותיקון לנפש האדם**, ועל כן משתדל הסט"א הרבה יותר למנוע ולעכב את השלימות הבאה ע"י עבודה שורשית זו, ואילו בשאר ענייני עבודה שאינם כל כך יסודיים ועיקריים ואינם גורמים כל כך תיקון לנפש האדם, בזה לא יהא כל כך התנגדות מצד היצר.

ולכן אם יבוא אדם לעסוק בענייני חומרות והידורים, אף שגם עסק זה הוא דבר טוב וחשוב, מ"מ לא יהא לו בזה כל כך התנגדות מצד היצר, מאחר שאין דברים אלו פועלים כל כך שלימות בנפש האדם. ואילו מי שישתדל לעבוד את השי"ת בעבודה גדולה ושורשית יותר, **כגון ללמוד בהתמדה גדולה ובעיון רב, שדבר זה גורם התשת כח היצר ביותר והוא מביא שלימות עצומה לנפש האדם**, על זה יהא התנגדות גדול מן הסט"א שירצה לעכב בעד עבודה זו, כי כאמור דרך זו היא שורשית ועיקרית ומביאה שלימות יותר באדם, וממילא יתנגד לזה היצר בכל תוקפו.

ואכן מצינו שהיתה ליעקב אבינו - שהוא עמוד התורה - התנגדות גדולה מן הסט"א, וכל זה מפני שהוא המשיך צינור שרשי ועיקרי בענין דביקות בהקב"ה, שהוא עמוד התורה שהוא משלשה עמודי העולם, ומאחר שעמוד זה הוא עיקרי ושרשי, על כן היה לו בזה התנגדות גדולה.

ב.

לזרעם אחריהם: האבות הקדושים כללו את כל נשמות ישראל

כלל ישראל עד סוף כל הדורות נכללו בעבודה של האבות הקדושים | בכלליות כבר נתקן קומת כלל ישראל ע"י האבות | **בפרטיות יש עבודה לכל יחיד לגלות את הנקודה שלו שכבר נתקן בכלליות ע"י האבות** | אין בכלל אלא מה שבפרט - דוקא ע"י שלימות ותיקן הפרט נתגלה הכלל

על פי המבואר שהאבות הק' פתחו השער לכל באי עולם לעבוד את הקב"ה בשלשה עמודי העולם שהם עבודות יסודיות בעבודת השי"ת, יבואר עומק דברי חז"ל שאמרו (תנא דבי אליהו רבה כ"ה) 'חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב', ולכאורה צריך להבין למה הזכירו חז"ל את האבות הק' דייקא, ולא אמרו שחייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה שאר הצדיקים.

האבות הק' הם שורש כללות נשמות ישראל, וכולם נכללו בעבודתם

והביאור בזה הוא, כי **האבות הק' הם שורש כללות נשמות ישראל**. כי 'אב' הוא השורש של ה'בן', וא"כ האבות הק' הם השורש של נשמות ישראל הנמשכים ובאים מהם. ומה שהאבות הק' עבדו את הקב"ה עבודה תמה וברורה ותיקנו את נפשם בשלימות, לא היתה זאת עבודה פרטית לצורך תיקון נפשם הפרטית לבד, אלא היתה זאת עבודה של כללות נשמות ישראל, **כי כל נשמות ישראל שנכללו באבות הק' זכו אז לעבוד את הקב"ה בשלימות זו**, ובכך זכו כל נשמות ישראל באופן כללי לדרגה נעלית זו של 'הן הן המרכבה'.

כל אחד מישראל צריך לגלות את נקודה שלו שנכלל בהאבות הק'

ואחר שכל נשמות ישראל נשלמו בתכלית באופן כללי, מעתה באה עבודת כל נשמה ונשמה באופן פרטי, ולכן חייב כל אדם לומר 'מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב', והיינו שעליו להגיע במעשיו ובעבודתו גם כאשר הוא נמצא עכשיו בבחי' פרט, למדרגה זו שזכה להיות בה כאשר היה נכלל באבות הק' בבחי' כלל. כי אע"פ שכבר זכה כל אחד מישראל להגיע אל דרגת שלימותו מצד הכלל כאשר היה כלול באבות הק' כאמור, מ"מ עדיין צריך עבודה נוספת כדי לזכות לשלימות מצד הפרט ג"כ, כי מדרגת האדם מצד הפרט אינו דומה למדרגתו מצד הכלל וצריך הוא לתקן את נפשו גם מצד הפרט.

הכלל והפרט הם ב' בחינות שונות המשלימים זה את זה

ועומק הביאור בזה הוא, כי **הכלל** אין ענינו סתם התכללות של **פרטים** רבים, אלא הוא בגדר אחר של הפרטים. ודוגמא לזה מצינו בענין אותיות ותיבות שהם כללים ופרטים, כגון תיבת 'אב' שהיא צירוף של האותיות א' וב', שהאותיות א' וב' הם הפרטים, והתיבה 'אב' היא הכלל. והנה זה פשוט שהאות א' בעצמה אינה נחשבת לחצי תיבת 'אב', כי האות א' אינה אלא בגדר אות, ורק כאשר יצטרפו א' וב' ביחד, ישתנו הפרטים וייעשו **תיבה** שהיא בגדר אחר מגדר **אות**, כי תיבה איננה צירוף של אותיות בלבד, אלא מהות חדשה הנוצרת כשמצטרפות כמה אותיות המשתייכות לתיבה זו.

וכעין זה מצינו בדין **קדושת הציבור** הבאה ע"י צירוף עשרה אנשים, שכאשר מצטרפים יחד עשרה אנשים אזי חלה עליהם הגדרת וקדושת 'ציבור' שיש בהם השראת השכינה לענין אמירת קדושה וברכו וכדומה, ואילו כאשר אין כאן רק חמשה אנשים אין זה נחשב כחצי ציבור, ולא נאמר שיש כאן חצי השראת השכינה שישנה ב'ציבור', וכן היחיד אינו נחשב כעשירית הציבור אלא הוא בגדר יחיד בלבד, פרט בפני עצמו, ורק כאשר מצטרפים עשרה פרטים כאלו, אזי חלה עליהם מהות חדשה שהיא קדושת ה'ציבור'.

והוא הדבר בענין קדושת נשמות ישראל שיש בה מדריגת **כלל** - בזמן שהיו כלולים באבות הק', ומדריגת **פרט** - כאשר נבראת כל נשמה בפני עצמה באופן פרטי, כי ענין זה שבאו נשמות ישראל אל תכלית תיקונם כאשר היו כלולים בנשמות האבות הק', הרי זה רק מצד דרגת ה'כלל' שלהם, שבדרגה זו כבר הגיעו אכן אל תכלית שלימותם, **אבל עדיין צריכים לעבוד על שלימות זיכוך הנפש בדרגת ה'פרט' ג"כ שהיא גדר אחר מדרגת הכלל**, ועל כך צריך כל אחד מישראל לעבוד בכוחות עצמו בכדי לזכך נפשו בדרך פרט, וזהו עבודת כל נשמה בדרך פרטי להגיע אל שלימותו מצד מדרגת היחידית שלו.

אין בכלל אלא מה שבפרט - שלימות הכלל היא דייקא בהשתלמות הפרט

וביאור הדבר הוא, כי כמו שישנה מדרגת האבות הק' שהיא מדרגת נשמות ישראל מצד הכלל כאמור, כמו כן ישנה מדרגה מיוחדת של נשמות ישראל מצד הפרט, ואי אפשר להקים מדרגה של נשמות ישראל בבחי' הכלל במדרגת האבות, **אלא א"כ תתגלה גם איזו דרגה של קדושה מצד הפרט של כל נשמה בפני עצמה, כי לא שייך לבנות כלל אלא ע"י הפרטים המשתייכים ומיוחדים אל כלל זה**, ע"ד 'אין בכלל אלא מה שבפרט'. והגם שאמרנו ש'כלל' הינו בגדר אחר מדרגת הפרט, מ"מ הרי הכלל אינו מורכב אלא מפרטים מיוחדים שהם ראויים ומוכנים שיחול עליהם גדר הכלל. וכמו במשל התיבה והאותיות, שאי אפשר שיחול הכלל של ה'תיבה' אלא א"כ ישנם פרטים המשתייכים אל התיבה, והיינו האותיות א' ב' דוקא שרק על ידם נעשית הכלל של התיבה. וכמו כן מדין קדושת הציבור, הרי בכדי שתחול קדושת ציבור על עשרה אנשים נצרך שיהא גדר מסוים אל הפרטים, ודוקא אז שייך שיחול עליהם קדושת הציבור כאשר יצטרפו עשרה פרטים אלו, וכגון שאי אפשר לעשות ציבור ע"י קטן וע"י עכו"ם, הרי שהכלל אינו חל אלא א"כ ישנו פרטים מיוחדים המשתייכים אל הכלל, ובכך דוקא הם ראויים שעל ידם יהא חל ה'כלל'. וכן הדבר בענין קדושת נשמות ישראל, **כי רק ע"י מדרגת קדושת נשמות ישראל הבאה בדרך יחיד ובאופן פרטי, בכך נעשית מדרגת הכלל** של קדושת נשמות ישראל המתגלה מצד האבות הק'.

וע"ז אמרו חז"ל 'חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב', והיינו לומר שבכל מה שעושה כל איש פרטי בכלל ישראל מצד עבודתו הפרטית בעבודת השי"ת, תהיה איזו נגיעה אל גודל מדרגתו כאשר היה כלול בתוך נשמות האבות הק' באופן כללי. כי אע"פ שקדושת הכלל היא גדר אחר מקדושת הפרט כאמור, מ"מ מאחר שנשמתו היתה כלולה בתוך נשמות האבות הק' בעבודתם להשי"ת בדרגת כלליות נשמות ישראל, ממילא נשאר בו רושם מצד גודל קדושה זו של מדרגת הכלל, שגם כאשר יבא לעולם באופן של פרט, יוכל להגיע במעשיו אל הקדושה שנתגלה

בו מצד מדרגת הכלל. [וכן הוא בענין קדושת הציבור כי כאשר חל קדושת הציבור על היחיד, אזי גם בשעה שכבר אינו נכלל הציבור, מ"מ נשאר בו רושם הקדושה של קדושת הציבור גם בעת עבודתו בבחי' יחיד]. ועל כן חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי, והיינו שצריך האדם לעורר רושם זה שתתגלה בו הקדושה שנשארה בו מצד עבודת האבות הק'.

הנגיעה שיש לכל אחד מישראל בבחינות אלו של גילוי אלוקות הוא מכח עבודת האבות הק'

וזהו עומק הענין בעבודת האבות הק' שהמשיכו השראת השכינה בעולם הזה ע"י שלשה עמודי העולם תורה עבודה וגמילות חסדים, והיינו לומר שפתחו השער שכל מי שיבא להידבק בהקב"ה ע"י אחד משלשה עמודי העולם אלו, הנה אע"פ שלא תתגלה בו גודל הקדושה הבא מצד כללות נשמות ישראל, כי כל עבודתו אינו אלא בדרגת היחיד ע"פ מדרגת עצמו בלבד, מ"מ יוכל גם הוא להיות מרכבה לשכינה כמו האבות הק', וזהו מצד הנגיעה שנוגעים מעשיו במעשי האבות הק' שנכללו בהם כל נשמות ישראל, ועבודתם להשי"ת השאירה רושם של קדושה בכל נשמות ישראל הפרטיות ג"כ, שיוכל כל אחד להמשיך השראת השכינה בעולם ע"י שלשה עמודי העולם. ואילו כל זמן שהאדם עוסק בשלשה עמודי עולם אלו, ועכ"ז לא זכה עדיין להשראת השכינה, אזי צריך הוא לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב, שהמשיכו השראת השכינה בעולם ע"י עבודתם בעניינים אלו.

ג.

להיות לעם אחד: אחדות בין רוחניות לגשמיות בכלל ישראל

דוקא האבות הקדושים נחשבים לשורש נשמות ישראל כי גם בגשמיות הם השורש של כלל ישראל | ע"י האבות נתגלה שהגשמיות ורוחניות מאוחדים הם | **יציאת מצרים היתה דייקא בחודש האביב לגלות אחדות זו** | וגילוי אחדות הזה בין גשמיות לרוחניות הוא תכלית הבריאה

מדוע דוקא האבות נחשבים לשורש נשמות ישראל ולא שאר הצדיקים

והנה בענין מעלת קדושת האבות ישנו עומק נוסף, כי מצינו שבחר הקב"ה באבות הק' וכרת עמהם ברית, והם לבדם נחשבים כ'אבות' אל עם ישראל, וצריך לבאר למה בחר הקב"ה דייקא בהם יותר מבשאר כל הצדיקים. ועוד יש לתמוה, שהרי לכאורה מצינו שבבחי' מסוימת מדרגת משה רבינו ע"ה היא יותר נעלית ממדרגת האבות הק', וכמ"ש כאן בתניא שמדרגת משרע"ה היא העולה על כולנה, שאמרו עליו שכינה מדברת מתוך גרונו של משה (זוה"ק ח"ג רלב.), וכן מכנה אותו הרמב"ם 'מבחר המין האנושי', הרי שמעלתו גדולה יותר מכל שאר הצדיקים שהיו בעולם, וא"כ למה לא נחשב הוא במנין האבות של ישראל. ובפרט לפי מה שנתבאר שא' משלשה עמודי העולם הוא עמוד התורה, והוא כנגד יעקב אבינו, ולכאורה מדרגה זו שייך יותר אל משרע"ה שהוא קיבל התורה מסיני, וכל התורה נקראת על שמו כמ"ש "זכרו תורת משה עבדי" (מלאכי ג, כב). ואמנם בזוה"ק (תיקו"ז כט.) איתא שמשה ויעקב בחד דרגא סלקו, משה מלגאו ויעקב מלבר, והיינו שמשה ויעקב הם אכן במדרגה אחת, אך מ"מ דוקא יעקב שמדרגתו מלבר הוא נחשב במנין אבות העולם, והדבר צריך ביאור.

האבות הם גם השורש הגשמי של ישראל ומתגלה בהם שהגשמי והרוחני מאוחדים

והענין בזה הוא, כי הנה נתבאר לעיל שנשמות האבות הק' הם שורש כללות נשמות ישראל, וכל נשמות ישראל מושרשים בנשמות האבות הק'. אך לאמיתו של דבר כל השבעה רועים הם נשמות שורשיות של כלל ישראל אלא שמ"מ ישנה עדיפות להאבות הק', **שהרי הם ג"כ אבות גשמיים של כל ישראל**, שכולנו מתייחסים אחריהם וכולנו בני בניהם הגשמיים, ועל כן נחשבים המה דוקא 'אבות' של עם ישראל, והם נחשבים כנשמות שורשיות יותר משאר השבעה רועים.

ועומק דבר זה הוא, כי - גשמיות ורוחניות - מאוחדים הם, ואכן רצונו ית"ש לגלות ענין זה שגשמיות ורוחניות אינם שני דברים נפרדים אלא מותאמים ומאוחדים הם, ולכך קבע הקב"ה שהאבות הק' שהם שורש **נשמות** ישראל יהיו ג"כ שורש **גופי** ישראל, והם דוקא יהיו נקראים 'אבות העולם', ועי"ז יתגלה בעולם שכמו שהקב"ה שורה על בחי' רוחניות כמו כן הוא שורה על גשמיות, ואין שום הבדל וסתירה בין רוחניות לגשמיות, אלא שניהם מותאמים יחד, והגשמיות שייך ג"כ להקב"ה וגם שם מתגלה אלוקות, ולכך דוקא האבות הגשמיים של **גופי** ישראל, הם גם השורש של **נשמות** ישראל.

כל תכלית בריאת העולמות הוא לגלות דבר זה

וענין זה הוא רעיון יסודי בכל תכלית בריאת העולמות, שכל העולם לא נברא אלא בשביל לגלות שגשמיות ורוחניות אינם דברים נפרדים, אלא שניהם מותאמים ומאוחדים הם, ועל שניהם שורה אלוקות באופן שווה. ודבר זה יתגלה בשלימות לעתיד לבוא, שאז יאיר אור האלוקות בעולם הגשמי באופן שווה כמו שהוא מאיר בעולם הרוחני, ויתגלה אז כי אין מציאות כזו של 'גשמיות' המעלים ומסתיר על אלוקות, כי גם על הגשמיות שורה הקב"ה, וגם בו מתגלה אלוקות כמו שהוא מתגלה ברוחניות, ואדרבה הוא מתגלה ביותר בענייני גשמיות, כי נתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים דייקא (תנחומא נשא טז).

יציאת מצרים בחודש האביב מגלה את האחדות בין גשמיות לרוחניות

ודבר זה נתגלה בשעת יציאת מצרים, כי הנה מצינו בתוה"ק שבא הציווי 'שמור את חודש האביב ועשית פסח לה' אלקיך' (דברים טז, א), והיינו שציווה הקב"ה שחג הפסח יחול בזמן האביב דוקא, ובוודאי אין הכוונה בזה לומר שאנו חוגגים את חג הפסח על שמחת האביב הגשמי לחוד, כי מועד כזה על האביב הגשמי יכולים גם אוה"ע לחגוג.

אלא הענין בזה הוא, שבזמן יציאת מצרים ישנו גם אביב רוחני, ועל האביב הרוחני דוקא אנו חוגגים את חג הפסח. והיינו שכמו שבכל שנה בימי ניסן מתחילים האילנות ללבלב והפרחים יוצאים והוא זמן תחילת גידול הפירות שבאילנות, עד שכל העולם הגשמי מתחדש בזמן האביב, **הנה כמו כן הוא גם באופן רוחניות, שבכל חודש ניסן ישנו בחי' אביב רוחני, ובו נמשכת מלמעלה התחדשות לכל נשמות ישראל**, ויורדים משמים הארות חדשות בהשגות אלוקות, השגות חדשות בתורה ובגדלות הבורא וכדומה. וזהו ענין יציאת מצרים, כי יציאת מצרים עניינה שיוצאים נשמות ישראל מן המיצרים והגבולים המשעבדים את כוחות הנשמה ומעכבים בעדה, ובזמן ההוא מסוגל שיצאו כוחות הנפש מן הכח אל הפועל, ויתחילו לגדול ולהוציא פירות, ונמצא שהאביב הגשמי הוא כלי המתאחד עם האביב הרוחני.

יצי"מ בחודש שכשר לצאת - שנעשה העולם הגשמי מוכשר ומוכן לקבל בו אורות רוחניים

ובעומק הדברים זהו השורש של כל ענין יציאת מצרים, כי בשעת יציאת מצרים התחיל התגלות זו שהעולם הגשמי איננו נפרד מהעולם הרוחני, אלא אדרבה הוא מתאחד ומתאים עמו בתכלית הייחוד. דהנה נאמר בתורה שאמר להם משה רבינו לישראל בשעה שיצאו ממצרים, 'היום אתם יוצאים בחודש האביב' (שמות יג, ד), ופירש"י שם: 'בחדש האביב - וכי לא היינו יודעין באיזה חודש יצאו, אלא כך אמר להם ראו חסד שגמלכם שהוציא אתכם בחודש שהוא כשר לצאת לא חמה ולא צינה ולא גשמים, וכן הוא אומר 'מוציא אסירים בכושרות' (תהלים סח, ז), חודש שהוא כשר לצאת'. ולכאורה הדבר תמוה מה שהדגישה התורה לדייק דבר זה שיציאת מצרים היה בחודש שכשר לצאת בו, שהרי עם ישראל היו משועבדים תחת יד מצרים מאתים ועשר שנה ועבדו שם עבודת פרך, ובהגיע הזמן הוציאם הקב"ה משם ביד חזקה ובזרוע נטויה ויצאו אז משעבוד מצרים לחירות עולם, ופלא היא, וכי יעלה על הדעת שעבד שהיה משועבד לעבוד עבודת פרך תחת יד אדוניו וניצל ממנו ויצא לחירות עולם, וכי איכפת לו לעבד באיזה זמן בשנה ואיזה מזג היה האויר בחוץ בעת היציאה, הלא העיקר מה שנוגע עכשיו הוא מה שיצא משעבוד לגאולה, וא"כ מה זה שהכתוב משבח ואומר שהוציא הקב"ה את ישראל בחודש שכשר לצאת בו דייקא.

אבל הדבר מבואר ע"פ האמור, שאכן ההדגשה בדבר זה היא המחדדת את עומק ענין יציאת מצרים, ובא לומר שעניינה של יציאת מצרים הוא שהעולם הגשמי וכל העניינים הגשמיים שמקליפת נוגה שהיו משועבדים תחת יד הסט"א, נגאלו גם הם בעת שיצאו ישראל ממצרים, עד אשר אפילו עניינים גשמיים אלו אפשר להם להתייחד עם הקדושה ולעלות למעלה. וזהו מן העניינים הגדולים שנתחדשו ביציאת מצרים, **כי אז התחיל הדבר שיהיו יכולים לפעול כל היחודים העליונים ע"י דברים גשמיים, וכל העולם הגשמי תהא מתאחדת עם עולם הרוחני.**

והיינו שאמר וביאר להם משה רבינו לישראל, שדבר זה שיצאו בחודש ניסן בזמן שמזג האויר נאה בחוץ, לא חמה ולא צינה, וכל הציפורים משוררות בעת ההיא, הוא דוגמא ומשל אל עומק ענין יציאת מצרים, שהיא יציאה מבית האסורים המכונה בשם 'יושבי חושך וצלמות אסירי עני וברזל' (תהלים קז, י), והיציאה ממנו הרי זה יציאה מחושך לאור, וכל מה שנראה בעולם הגשמי בעת ההיא שיש יציאה מחושך לאור, הרי זה רק מפני שבעת ההיא מתחדש אור רוחני של יציאה מחושך לאור, וחיות זו הניכרת בחיצוניות העולם הינה משל אל החיות שיש בפנימיות זמן זה. וכן מה שמתחילים אז התבואה והפירות לצמוח ולגדול, הוא ג"כ רק משל ודוגמא אל התחדשות הנשמות בזמן זה, כי אז מתחדשים ומרחשין הנשמות כצפורים ומצפצפין ומשבחין, וכל העולמות שרים שירה בזמן זה. וזהו שהדגיש להם משה רבינו דבר זה, בכדי לבאר את גודל הענין שנפעל בעת יציאת מצרים, שאזי נעשה העולם הגשמי מוכשר ומוכן ומזומן בכדי לקבל בו את כל אורות העולם הרוחני ולהתאחד עמו בתכלית היחוד.

(המשך הביאור בענין הבחירה באבות דוקא, יתבאר בהמשך השיעור בעז"ה).

נקודות:

לאמיתו של דבר כל השבעה רועים הם נשמות שורשיות של כלל ישראל אלא שמ"מ ישנה עדיפות להאבות הק', **שהרי הם ג"כ אבות גשמיים של כל ישראל**, שכולנו מתייחסים אחריהם וכולנו בני בניהם הגשמיים, ועל כן נחשבים המה דוקא 'אבות' של עם ישראל, והם נחשבים כנשמות שורשיות יותר משאר השבעה רועים

~

כל העולם לא נברא אלא בשביל לגלות שגשמיות ורוחניות אינם דברים נפרדים, אלא שניהם מותאמים ומאוחדים הם. ודבר זה יתגלה בשלימות לעתיד לבוא, שאז יאיר אור האלוקות בעולם הגשמי באופן שווה כמו שהוא מאיר בעולם הרוחני, ויתגלה אז כי אין מציאות כזו של 'גשמיות' המעלים ומסתיר על אלוקות, כי גם על הגשמיות שורה הקב"ה כמו שהוא מתגלה ברוחניות

א.
עבודת בני ישראל להתדמות אל האבות הקדושים, ועי"ז מקבלים את ברכת האבות

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם, ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך (ז, יב).

יש להתבונן בלשון הכתוב וכמו שהקשו כמה מן המפרשים, שהרי אם נשמור את מצוות ה' וכל משפטיו, הרי אנו זכאים **בעצמינו** לכל ההשפעות הטובות, וא"כ למה תלה את הברכות בברית ובחסד אשר נשבע ה' **לאבותינו**.

אכן ביאור הדבר הוא, כי שכר מצוה הבא אך ורק כגמול על מעשי האדם הוא שכר **מוגבל**, שהרי האדם הוא בעל גבול ומעשיו מוגבלים, ולכן גם שכר מעשיו מוגבל. אבל הקב"ה רוצה להשפיע לכלל ישראל ברכות **עד בלי די**, ולכן תלה את השכר במעשי האבות, אשר שכר זה הוא בלי גבול. כי האבות הן הן המרכבה (ב"ר מז, ו) לפי שהיו בטלים לגמרי להקב"ה (ליקו"א תניא פכ"ג) עד שנהיו **מרכבה למדות העליונות שהן בלי גבול**, ולכן גם צדקתם הקיימת לעד לבניהם אחריהם היא **זכות בלי גבול וצמצום**. וא"כ אין כוונת זה הכתוב לומר **שבזכות** המעשים טובים נזכה לשכר, שהרי השכר הוא **בלי גבול וצמצום**. אבל **תנאי** יש בדבר, כי זכות אבות עומדת לעד **למי שמבקש להתדמות אליהם וללכת בדרכיהם**. אבל אחר שהאדם הולך בדרכי אבות ושומר על כל משפטי ה' ככל יכלתו, הרי אז הוא זוכה בזכות בלתי מוגבלת שלא לפי מעשיו כלל.

וזהו ביאור הלשון והיה **עקב** תשמעון, ולא אמר והיה **אם** תשמעון כלשון הרגיל. אכן הכוונה בזה לרמז על הגדרת קיום התורה והמצוות על ידינו, שאין הדבר כדי לעורר **זכות** לקבל שכר, אלא בכדי **להתדמות לדרכי אבות** כמו שנתבאר. והבן ההולך בדרכי אביו נקרא ברא **כרעא** דאבוה, לפי שהוא נוהג בדרכיו והוא כמו **חלק מקומת האב**. **והעקב** הוא חלק מן **הרגל**, וזהו הרמז בלשון **'עקב'** תשמעון שנשמע אל המצוות ונלך בדרכי אבות, ובזה נהיה בבחי' **עקב ורגל** לאבותינו הק'. וזהו ביאור לשון **'עקב'** שמצאנו בעוד ב' מקומות (בראשית כב, יח; כו, ה) לגבי זכות אברהם העומדת לזרעו אחריו, והכוונה בכולם אחת, שזכות האבות עומדת לבנים העומדים במדריגת **'כרעא דאבוה'** והולכים בדרכי אבותיהם.

ולפי זה יש להוסיף עוד במה שפירש רש"י על פסוק זה "אם המצוות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון", ונפרש כי הכוונה היא שהאדם אשר הוא בבחי' **עקב לאבותיו**, לא נשלמת עבודתו עד שידאג גם לבחי' **העקב שלו בעצמו**. והיינו כי ההתדמות לאבוה"ק וההליכה בדרכיהם אינה נשלמת כראוי בהיות האדם רק **בן לאבותיו**, אלא בהיותו בעצמו **אב לבניו** אחריו. שהרי האבות היו **ראש ושורש לכל דורותיהם** אחריהם, ומעשי האבות סימן היו לבנים כידוע, שכל מעשי ודיבורי האבות הקדושים היו נוגעים לכל הדורות הבאים אחריהם. ואם הוא אינו אלא בן **המקבל** מהם ואינו **משפיע** לדורות שלאחריו, הרי אינו מתדמה בשלימות אל האבות הקדושים. אבל כאשר האדם דואג גם על **עקביו** שלו, דהיינו שרואה להיות **ראש ושורש לדורות הבאים אחריו** ג"כ, אזי הוא דומה בשלימות אל האבות הקדושים. וזה הוא בחי' והיה עקב תשמעון כראוי, ועי"ז בודאי יזכה לזכות האבות הקדושים.

ב.
הקב"ה שואל מאיתנו יראה הכוללת בעצמה את כל חלקי השלימות

ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולעבד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך. לשמור את מצות ה' ואת חוקותיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך (י, יב-יג).

משמעות לשון הכתוב הוא שאין הקב"ה שואל הרבה דברים, אלא 'כי אם' דבר קטן בלבד, וכמי שהולך לפרש דבר אחד בלבד. אכן למעשה נתפרשו כאן כמה וכמה דברים המקיפים את כל חלקי העבודה, וצ"ב א"כ מה הוא הלשון 'כי אם ליראה'. ובאמת רואים בדברי חז"ל שפירשו את הפסוק כאילו הוא מדבר רק על היראה לבדה, שכן למדו מזה כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (ברכות לג: ומובא ברש"י), ולא הזכירו את שאר הדברים המפורשים בפסוק זה. וכך גם תמהו ושאלו 'אטו יראה מילתא זוטרתא היא', הרי שהתייחסו לפסוק זה בענין היראה בלבד.

ונראים הדברים כי אכן **לזה עצמו כוונת הכתוב, שתהיה היראה בבחי' כזאת הכוללת בה את כל חלקי השלימות**. כי היראה האמיתית אינה כוללת בה **יראה** לבדה, אלא היא **יראת הרוממות הבאה בבחי' דביקות בשלימות העליונה**, אשר שלימות זו כוללת בה את כל המדות העליונות, וכך גם יראה זו כוללת בה גם את האהבה הנראית הפכית לה לגמרי, וכמו כן גם את כל חלקי השלימות. וזה מה שאמר הכתוב כי **אין הקב"ה שואל מאיתנו כי אם יראה כזאת, אשר יראה זו תכלול בעצמה את האהבה וההליכה בדרכיו וכל חלקי השלימות.**

ורמז יש בכתוב על כל ההפכים הנכללים ביראה זו, כי **'ועתה'** הוא בגי' **'ימין שמאל'**, **'ישראל'** הוא בגי' **'אור חושך'**, **'מה הוי"ה אלקיך'** בגי' **'חסד דין'** עה"כ, הרי כאן ג' הפכים הנכללים כולם ביראה זו. והפכים אלו הם בבחי' **שם הוי"ה** שהוא בחי' ימין חסד ואור, **ושם אלקי"ם** שהוא בחי' שמאל דין וחושך, וזה הרמז בתיבת **'שואל'** שבגי' **ג' פעמים 'הוי"ה אלקי"ם'** עה"כ.

ג.
נתינת הארץ באופן של קיום שבועה דוקא

אל תאמר בלבבך בהדוף ה' אלקיך אותם מלפניך לאמר בצדקתי הביאני ה' לרשת את הארץ הזאת וברשעת הגוים האלה ה' מורישם מפניך. לא בצדקתך וביושר לבבך אתה בא לרשת את ארצם, כי ברשעת הגוים האלה ה' אלקיך מורישם מפניך, ולמען הקים את הדבר אשר נשבע ה' לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב (ט, ד-ה).

פי' רש"י: "אל תאמר בלבבך - צדקתי ורשעת העובדי כוכבים גרמו", דהיינו שלא נחשוב שיש שני טעמים לירושת הארץ - צדקת ישראל ורשעת הגויים, אלא כמו שמסיים ואומר "לא בצדקתך וגו' כי ברשעת הגויים וגו' ולמען הקים את הדבר אשר נשבע" וגו'. ויש לתמוה למה הזכיר בתחלה שלא יאמרו ברשעת הגויים, אם הטעם הזה נשאר להיות אמת. וכן יש להבין מה שאמר 'למען הקים את הדבר אשר נשבע', שהרי אם ירושת הארץ באה 'ברשעת הגויים' א"כ למה אמר 'למען הקים', ואם הוא מפני 'למען הקים' א"כ למה צריך את 'רשעת הגויים'.

וי"ל ע"ד הלצה, כי רצה הקב"ה לתת לנו את הארץ בהטחה חזקה ואיתנה שאין לה ביטול, ולכן הוא נותנה לנו כדי לקיים את **השבועה** שנשבע לאבותינו, כי שבועה היא הבטחה חזקה שאין לה ביטול. ולכן כביכול רצה הקב"ה להביא את עצמו כביכול לידי **חיוב שבועה מן התורה**, ומפני זה שם הכתוב בפינו **טענה** של 'בצדקתי וברשעת הגויים', והודה הקב"ה **במקצת טענה** זו דהיינו לחלק של 'ברשעת הגויים', ועי"ז נהיה מחוייב שבועה של **מודה במקצת**. ואז יכול הוא לתת לנו את הארץ באופן של 'למען הקים את הדבר אשר **נשבע**'.

ד.
הקב"ה מבטל את כל השגותינו, כדי לגלות את אהבתו האמיתית לכנסת ישראל

[הפטרה:] **ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני. התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה, גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך** (ישעיה מט, יד-טו).

בפסוקים אלו בא הנביא לנחם את כנסת ישראל, ולומר לה כי לא שכחה הקב"ה כלל. ולכן דימה הכתוב את בני ישראל לבן אשר אמו לא תשכחנו, ומוסיף ואומר שאפילו אם יצוייר כי גם אלה תשכחנה, אבל הקב"ה לא ישכח את כנסת ישראל לעולם. ויש להבין את הדברים, כי מאחר ואהבת הקב"ה לכנסת ישראל נפלאה ונעלית מכל משל ודמיון, שהרי היא עזה יותר מאהבת אם לבנה כמפורש בכתוב, א"כ למה פתח הכתוב במשל בכלל.

ונבאר את הענין בהקדם מה שכתוב בזוה"ק (ח"א קיט:) כי במעשה עקדת יצחק **נכללה מדת הדין של יצחק בקדושת מדת החסד של אברהם אבינו**, עיי"ש. ויש להבין איך היה דבר זה, והרי בעת העקדה היה אברהם מוכן **לשחוט** את יצחק, וא"כ היה נשאר אברהם יחיד בעולם **ומבטל** את עניינו של יצחק לגמרי, ואיך היה במעשה זה **מתאחד** עם מדת הדין וכוללו עמו. אכן ביאור הדבר הוא, כי הנה אברהם ויצחק היו שני דרכים שונים זה מזה בעבודת ה', אברהם בבחי' אהבה ויצחק בבחי' יראה, ובפשטות היו דרכיהם השונים כל כך זה מזה יכולים לגרום לפירוד לבבות ביניהם ח"ו. והאמת היא כי **אברהם ויצחק אהבו זה את זה בתכלית**, וכמו שהעיד הקב"ה בעצמו ואמר לאברהם על יצחק (בראשית כב, ב) את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק, והקשר ביניהם היה הקשר החזק ביותר ששייך להיות בעולם. והיינו לפי שהכירו שניהם בכך אשר דרכיהם תלויות **במדות העליונות**, אשר הם כביכול מדותיו של הקב"ה בעצמו, **והוא נעלה מכל המדות וכולל את כולם כאחד באחדות פשוט**, וא"כ אין להם להיתפס במדות הנפרדות, מאחר שהם מדותיו של הקב"ה הכולל את כולם יחד. אכן בזה בא נסיון העקדה, כאשר רצה הקב"ה ללמד את אברהם אבינו **שהתכללות המדות באופן שהוא משיג עכשיו, שהוא תלוי במה שהוא משיג כעת באחדות הבורא, אין זה ההשגה הנכונה**. ולכן ציוה עליו לשחוט את יצחק בנו אהובו, ובזה הוא מורה שאין הוא משיג את התכללות מדותיהם זו עם זו, **ומצד השגתו של עכשיו אין הם נכללים עדיין זה בזה. ודוקא על ידי שביטל אאע"ה את כל השגתו, זכה והשיג את ההתכללות האמיתית התלויה באחדות הבורא לאמיתתו.**

וכך גם הוא ענין פסוקים אלו, כמו שיתבאר. כי הנה בזמן שביהמ"ק היה קיים היה כל הקשר שבין כנסת ישראל עם דודה בא עם צורה נפלאה של שלימות, שהרי הקב"ה גילה את אורו עלינו בעיר קדשו ובית תפארתו, ואנו עבדנו עבודה שלימה בקרבנות וכל הנכלל בהם. ולכן היה יכול אדם לחשוב כי הוא משיג את גדר הקשר שבין כנסת ישראל עם דודה, ויש לו השגה באהבתו של הקב"ה לכנסת ישראל. **אבל כאשר החריב הקב"ה את ביהמ"ק הראה כי כל מה שהיה אפשר לצייר ולהשיג מכח השלימות שבביהמ"ק בא לידי חורבן. ואז מתגלה הקשר האמיתי שאין לו כל דמיון והוא למעלה מכל השגה, והוא הדבר שאינו מתבטל לעולם.**

ולכן פתח הנביא במשל לדבריו, כלומר שהיה משל לאהבה שבין הקב"ה וכנסת ישראל, והוא בית המקדש בבניינו. אבל משל זה לא היה שלימות הענין, ולכן החריב הקב"ה את ביתו וביטל את המשל לגמרי, בבחי' גם אלה תשכחנה. והכל בכדי ללמדינו שכל מה שהשיגו בבחי' המשל אינו ההשגה האמיתית של הקשר והאהבה. ודוקא על ידי זה נוכל להשיג את הקשר האמיתי בבחי' ואנכי לא אשכחך, ונזכה לגילוי אהבה זו בפועל ממש בבנין בית עולמים בב"א.

והייתם קדושים לאלקיכם:

די גדרים און סייגים וואס א חסיד'ישער בחור דארף זיך מאכן

א. ולא תתורו: שמירת עינים און שמירת המחשבה - דער שליסל צו קדושה

א שומר הברית קען זיין א העכסט נארמאלער מענטש | אויב מען נעמט אן שמירת הברית מיט אנגעצויגנקייט – ווערט דערפון א שטיק משוגעת | נישט יעדער דארף אלעס מיטהאלטן | נישט פון יעדע זאך דארף מען ווערן נערוועז | גיין אויף דער גאס מיט אפגעהיטענע אויגן | נישט גיין וואו עס פעלט נישט אויס | איכא דרכא אחרינא | אפהיטן די מחשבה | נישט האבן קיין חלישת הדעת פון נסיונות | די ערשטע מחשבה איז נישט אין זיינע הענט – אבער דערנאך איז ער בעל הבית | זיך אריינלייגן אין תורה | זיך אפשאקלען פון שלעכטע חברים | נישט רחמנות האבן | איבערגעבן פארן משגיח

ב. דל גאה: דער קרענק פון זיך גרויסהאלטן מיט די פראבלעמען

די וויכטיגקייט פון זיך אויסשמועסן פאר א רבי'ן איבער שוועריקייטן אין עניני קדושה | עס זענען היינט דא מומחים אין דעם געביט | עס איז פארהאן אסאך עצות און חיזוק | צוברעכן די בושה רעה | דו ביסט נישט דער איינציגסטער | די מדה פון גאוה וואס ער שפירט 'איך בין ספעציעל' | א משל פון סענסעטיווקייט | די נארישקייט פון זיך אנכאפן שטארק אינעם פראבלעם און זיך נישט לאזן העלפן

ג. ה' אוהב צדיקים: די אומפארשטענדליכע אהבה צו איינער וואס איז אפגעהיטן

טאמער וועסטו חלילה דורכפאלן – וועסטו טון עפעס וואס דער אויבערשטער האט פיינט | טאמער וועסטו ביישטיין – וועסטו טון עפעס וואס דער אויבערשטער האט ליב | מבשרי אחזה – פארוואס דער אויבערשטער האט דאס ליב איז העכער פון שכל | דער חן און פראטעקציע וואס מען געניסט אויבן | טאמער מען איז דאס נישט מחשיב – דאס אליינס איז פגם הברית | די פרשה פון מכירת יוסף און גלות וגאולת מצרים

א.

ולא תתורו: שמירת עינים און שמירת המחשבה - דער שליסל צו קדושה

עשו משמרת למשמרת

וויבאלד היינטיגע צייטן זענען ליידער די נסיונות זייער גרויס, מוז מען רעדן וואס קדושה און שמירת הברית מיינט, פון וואס דארף זיך א בחור היטן און מיט וואספארא גדר דארף זיך א בחור ארומנעמען.

די צומישעניש צווישן 'קדושה' און 'נערוועז'

איידער מען גייט אריין אין פרטים, מוז מען מקדים זיין א קורצע הקדמה. מיר לעבן היינט אין א קראנקע וועלט וואו זייער אסאך מענטשן האבן אנגעצויגענע נערוועז און זענען זייער נערוועז אויף זאכן וואס מען דארף נישט זיין אזוי נערוועז. ביי יעדן קלאפט אויס די נערוועזקייט אין זיינע זאכן, דער וואס ליגט אין גשמיות - איז נערוועז אויף גשמיות'דיגע ענינים, און דער וואס ליגט אין רוחניות - איז נערוועז איבער רוחניות'דיגע ענינים. איינע פון די פלעצער וואו די נערוועזקייט קלאפט אויס אויף א שטארקן פארנעם, איז דער ענין פון קדושה. מען קען זאגן: **א גרויסע פראצענט פון די בחורים און אינגעלייט וועלכע באקלאגן זיך אויף שוועריקייטן אין עניני קדושה, איז עס בכלל נישט קיין פראבלעם מיט 'קדושה', עס איז א פראבלעם פון נערוועזן...** זיי זענען פשוט איבערגעטריבן און נערוועז. אויב עס דוכט זיך זיי אז עס איז אריינגעקומען אין זיי עפעס א הרהור אדער עפעס א ראיה פון דער זייט - ווערן זיי שוין באלד משוגע און צודרייט ביזן אנדערן עקסטרעם! אויב ער גייט אויף דער גאס און זעט פונדערווייטנס א בוים, מיינט ער שוין אויף זיכער אז דאס איז א ראיה אסורה און ער איז שוין נערוועז ביזן הימל, ער וועט אראפלויפן פונעם סייד-וואלק (מדרכה) אדער אריבערגיין צום אנדערן זייט גאס... און טאמער דארט וועט ער אויך זען א בוים - וועט ער צוריק לויפן, און אזוי לויפט ער אהין און אהער ווי א משוגע'נער... זיין גאנצע 'גיין אין גאס' איז איין גרויסע נערוועזן שפיל און ער קומט אהיים אינגאנצן אויסגעשעפט נאך אזא שווערע עבודה פון שמירת עינים...

א שומר הברית איז נישט קיין אנגעצויגענער

מען דארף וויסן: א שומר הברית מיינט נישט א משוגע'נער! **מען קען זיין א שומר הברית בתכלית, און נאכאלץ זיין העכסט נארמאל! שמירת הברית איז טאקע מורא'דיגע הארב און עס איז טאקע ממש די וויכטיגסטע זאך, אבער אלעס... ביז נערוועזן!** קדושה מיינט נישט זיין א נערוועזער אדער זיך אויפפירן ווי א משוגע'נער. פארקערט, טאמער מען ווערט צופיל נערוועז דערפון, קען דאס שאדטן פאר שמירת הברית; ווי מען האט גערעדט (אין פריערדיגן גליון) אז לכתחלה דארף מען מאכן אזא סארט מצב אז מען זאל בכלל נישט האבן צוטון דערמיט.

לא תוסיפו ולא תגרעו

מען וועט פרובירן רעדן א קלארע הדרכה וויאזוי א חסיד'ישער בחור פירט זיך אויף - אויף וויפיל עס איז שייך צו רעדן ברבים - און טאמער איינער האט נאך ספיקות איבער געוויסע פרטים, זאל ער פרעגן פון א חסיד'ישן און ערליכן משגיח מער פונקטליך וויאזוי מען פירט זיך אויף. און אויף דעם איז געזאגט געווארן: **"לא פחות ולא יותר" - נישט מקיל זיין פון דאס וואס מען רעדט, און אויך נישט מחמיר זיין מער.** ווייל אז א בחור הייבט אָן מחמיר צו זיין מער ווי די הדרכה וואס מען גיבט אים - טויג עס נישט! ווייל דעמאלט הייבט זיך אים אָן צו דוכטן ווי כאילו עס לויפט אים נאך איבעראל וואו ער גייט, און נאר דאס האט ער אינזין א גאנצן טאג ביז עס ווערט דערפון א נערוועזן שפיל.

העבר עיני מראות שוא

די ערשטע זאך וואס א בחור דארף זיך היטן, איז די 'אויגן'. אין דעם איז אויך פארהאן מדרגות, אבער די ערשטע זאך דארף מען וויסן מיטן גאנצן שטרענגקייט און הארבקייט: מען טאר נישט קוקן במזיד אויף אן אשה און אויף יעדע זאך וואס קען ברענגען הרהורים! דאס דארף צו זיין אזוי אפגעפרעגט און מופרך אז מען זאל ממש נישט דארפן רעדן דערפון! אמאל איז ניטאמאל געווען אזא מדובר ביי א חסיד'ישער איד אז מען זאל אפילו קענען קוקן במזיד וואו מען טאר נישט קוקן - דער אויבערשטער זאל אפהיטן, מען האט נאר גערעדט פון גדרים ארום און ארום אז מען זאל נישט צוקומען זיך צו באגעגענען פלוצלינג מיט א ראיה בשוגג און באונס, אבער במזיד איז נישט געווען קיין הוה אמינא בכלל. ווייל **א חסיד'ישער בחור דארף זיין אינגאנצן מופרש און מוגדר פון דעם ענין, אז אויף צו קוקן במזיד זאל ער נישט האבן קיין בחירה בכלל, עס זאל זיין אינגאנצן אויסגעשלאסן און דערווייטערט בתכלית.**

שגיאות מי יבין - אויסרעכענען נישט צו נכשל ווערן בשוגג

דערנאך דארף מען האבן שמירת

פרק י"א

בְּעִנְיַן הַמַּחֲשָׁבָה, כְּבָר אָמְרוּ בִּתְחִלַּת הַבָּרַיְתָא שֶׁלָּנוּ, "וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רַע" - "שֶׁלֹּא יְהַרְהֵר אָדָם בַּיּוֹם וְיָבוֹא לִידֵי טֻמְאָה בַּלַּיְלָה", וְאָמְרוּ עוֹד (יומא כט), "הִרְהוּרֵי עֲבֵרָה קָשִׁים מֵעֲבֵרָה", וּמִקְרָא מָלֵא הוּא (משלי טו), "תּוֹעֲבַת ה' כָּל מַחְשְׁבוֹת רָע"

נקודות:

אויב א בחור הייבט אָן מחמיר צו זיין מער ווי די הדרכה וואס מען גיבט אים– טויג עס נישט! ווייל דעמאלט הייבט זיך אים אָן צו דוכטן ווי כאילו עס לויפט אים נאך איבעראל און עס ווערט דערפון א נערוועזן שפיל

נקודות:

נסיונות ווייזט נישט אויף א פראבלעם! מען מעג האבן נסיונות! עס מיינט נישט אז ער איז נישט קיין שומר הברית! פונקט פארקערט, אט דאס וואס דער יצר הרע פארלייגט זיך, און ער לאזט זיך נישט פון אים און פאלגט אים נישט – אט דאס מאכט אים פאר א גרעסערן שומר הברית

~

ווי נאר די מחשבה קומט אים אריין זאל ער באלד מסיח דעת זיין! און אפילו אויב עס קומט אים אָן זייער שווער צו מסיח דעת זיין, זאל ער זיך מחזק זיין און לוחם זיין מלחמת ה׳. ווייל פון אלע ענינים אין עבודת ה׳ איז דאס ממש דער עיקר! עס לוינט זיך צו ארבעטן זייער שווער צו מסיח דעת זיין!

עינים אויך פון שוגגים, מען דארף פרובירן צו אויסרעכענען פון פריער אז מען זאל נישט קומען צו קיין מצב וואו מען וועט זיך אנטרעפן מיט נסיונות פון שמירת עינים. לדוגמא: טאמער מען דארף ערגעץ אנקומען, זאל מען ענדערש גיין מיט א גאס וועלכע איז ווייניגער פריצות׳דיג און אנגעלייגט - ווי מיט דעם אנדערן גאס וועלכע איז יא מער אנגעלייגט. און בכלל - וואו מען גייט נאר - דארף מען גיין ווי א חסיד׳ישער בחור מיט די אויגן אויף אראפ, אבער מען דארף דאס נישט מאכן אויף אן אויפפאלנדן אופן אז עס זאל אויסזען משונה׳דיג, נאר **מען קען גיין אויפן גאס זייער נארמאל, אז קיינער זאל אפילו נישט באמערקן אז דער בחור היט זיך זיינע אויגן**. אודאי דארף מען זען אויסצומיידן פון גיין אין אזעלכע פריצות׳דיגע פלעצער וואו מען מוז נישט גיין און מען קען זיך באגיין אָן דעם, אבער גיין אין גאס איז א זאך וואס מען קען זיך נישט אפהאלטן. אלס חלק פונעם ׳ישוב העולם׳ מוז א מענטש גיין און קומען, ערלעדיגן און מסדר זיין, נאר מען דארף גיין ווי א חסיד׳ישער איד מיט שמירת עינים און מיט אן איידלקייט.

עס איז נישט קיין עבירה צו האבן א יצר הרע

אזוי אויך דארף מען זיך היטן די ׳מחשבה׳. עס זענען פארהאן בחורים וועלכע מוטשען זיך שטארק אין דעם ענין און האבן כסדר שווערע נסיונות פון הרהורים וועלכע האלטן אין איין אריינקומען אין קאפ. דארף מען וויסן צוויי זאכן: ערשטנס, **א בחור טאר נישט צובראכן ווערן פון דעם אז ער האט נסיונות!** נסיונות ווייזט נישט אויף א פראבלעם! מען מעג האבן נסיונות! עס מיינט נישט אז ער איז נישט קיין שומר הברית! פונקט פארקערט, אט דאס וואס דער יצר הרע פארלייגט זיך, און ער לאזט זיך נישט פון אים און פאלגט אים נישט - אט דאס מאכט אים פאר א גרעסערן שומר הברית!

עס פאלט אריין אין קאפ - זיי אבער נישט ממשיך...

צווייטנס, א בחור דארף וויסן אז **אויף דער ערשטער מחשבה וואס קומט אריין פון זיך אליינס - איז ער גארנישט שולדיג! אויף דעם איז ער בכלל נישט קיין בעל בחירה! די עבודה פון שמירת המחשבה הייבט זיך אָן פון דארט און ווייטער**, אז נאכדעם וואס די מחשבה קומט אריין זאל ער נישט טראכטן ווייטער און ווייטער, נאר ער זאל באלד מסיח דעת זיין! און אפילו אויב עס קומט אים אָן זייער שווער צו מסיח דעת זיין, דארף ער זיך מחזק זיין און לוחם זיין מלחמת ה׳. ווייל א בחור דארף וויסן אז פון אלע ענינים אין עבודת ה׳ איז דאס ממש דער עיקר, ממילא לוינט זיך צו ארבעטן זייער שווער צו מסיח דעת זיין! און אויב דער יצר הרע פארלייגט זיך אויף אים מיט אלע כוחות, זאל ער זיך נאכמער אריינווארפן דעם קאפ אין תורה און עבודה, אז ער זאל ממש נישט האבן קיין צייט און פלאץ ווען צו טראכטן עפעס אנדערש. און אז דער רבונו של עולם זעט אז דער בחור טוט נישט בידים קיין שום זאך חס ושלום נאכצוגעבן דעם יצר הרע, פארקערט, ער טוט אלעס אין דער וועלט צו מסיח דעת זיין דערפון, בפרט אז ער איז ממש אינגאנצן אריינגעטון אין תורה - וועט אים דער רבונו של עולם העלפן און אוועקנעמען דעם יצר הרע פון אים; ווי חז״ל זאגן (יומא לט.): ״הבא לטהר מסייעין אותו״.

בני אל תלך בדרך אתם

אן ענף פון שמירת הברית איז דער ענין פון זיך היטן פון שלעכטע חברים. ווייל דער טבע איז, אז א פארדארבענער בחור זוכט צו פארדארבן אנדערע בחורים. דאס קומט פון א גאוה וואס ער שפירט ביי זיך: ״וואס? איך וועל זיין דער איינציגסטער אויסוואורף? זאל יענער אויך זיין אן אויסוואורף! זאל עס כאטש זיין א בחינה פון ׳צרת רבים חצי נחמה׳!״. דעריבער זוכט ער אריינצושלעפן אנדערע בחורים און זיי אויך מכשיל זיין רחמנא ליצלן. און אמאל קען א בחור זיין ווייך און אים שוינען, און דורכדעם ווערט ער אריינגעכאפט אין זיין נעץ.

רחמי רשעים אכזרי

א בחור וועלכער וויל זיך פירן בקדושה, טאר נישט רחמנות האבן אויף אזא איינעם! דאס איז נישט רחמנות - דאס איז אכזריות! טאמער מען זעט אז עס דרייט זיך ארום אין ישיבה אזא סארט בחור - **אפילו אויב מען איז גאר נאנט באפריינדעט מיט אים - מוז מען אפהאקן מיט אים תכף ומיד! נישט האבן מער קיין שום מגע ומשא מיט אים!** און דערנאך דארף מען באלד גיין צום ראש ישיבה אדער משגיח און זיי דערציילן דערוועגן און זיי בעטן עס צו באהאנדלען. אזוי אויך, און אפילו אויב ער איז נישט נאנט צו אים און ער פרובירט אים נישט ארייננצושלעפן, אבער אויב ער זעט אז ער מאכט פראבלעמען פאר אנדערע בחורים, איז א מצוה צו גיין דערציילן פארן משגיח. און **מיט דעם וואס א בחור זאגט פארן משגיח - טוט ער די גרעסטע טובה פאר יענעם בחור, ווען יענער וועט עלטער ווערן וועט ער אים נישט קענען גענוג באדאנקען פאר דער טובה וואס ער האט אים געטון** אז ער האט אים ארויסגענומען פון טיפן גרוב און אים צוריקגעברענגט צו די רעלסן, צו די ׳אורחות חיים׳. אבער טאמער א בחור שוינט אים און לאזט זיך איבעררעדן פון אים - טוט ער פאר קיינעם נישט קיין טובה - אויסער פארן יצר הרע! ער טוט זיך אפ און טוט אפ זיין חבר! און ווען יענער וועט עלטער ווערן וועט ער אים נאר געדענקען צום שלעכטן און וועט זיין פארווייטאגט אויף אים.

ער איז טאקע געווען דיין נאנטער חבר - אבער דער רבוש״ע איז נאך נענטער

אין פרשת ראה שטייט א גאנצע פרשה (דברים יג, ז): ״כִּי יְסִיתְךָ אָחִיךָ בֶן אִמֶּךָ אוֹ בִנְךָ אוֹ בִתְּךָ אוֹ אֵשֶׁת חֵיקֶךָ אוֹ רֵעֲךָ אֲשֶׁר כְּנַפְשְׁךָ בַּסֵּתֶר״ - טאמער דיין בעסטער חבר, דיין נאנטסטער מענטש וועט דיר צורעדן צו דינען עבודה זרה. און דו תורה זאגט דארט ווייטער מיט מורא׳דיגע לשונות: ״לֹא תֹאבֶה לוֹ וְלֹא תִשְׁמַע אֵלָיו וְלֹא תָחוֹס עֵינְךָ עָלָיו וְלֹא תַחְמֹל וְלֹא תְכַסֶּה עָלָיו כִּי הָרֹג תַּהַרְגֶנּוּ״ - דו זאלסט זיך נישט לאזן איינבעטן ביי אים און זיך נישט צוהערן צו אים, דו זאלסט אים נישט שוינען, נישט רחמנות האבן אויף אים און נישט באהאלטן זיינע מעשים רעים, נאר דו זאלסט אים הרג׳ענען. דארט רעדט די תורה פון א מסית ומדיח אויף עבודה זרה, אבער די זעלבע געדאנק - אויף א קלענערן פארנעם - איז שייך ביי יעדע עבירה, אז אויב א נאנטער חבר איז מסית עובר צו זיין אן עבירה, זאגט די תורה: **״לא תאבה לו ולא תחמול עליו״ - דו האסט נישט קיין שום שעבוד צו אים! דו האסט נישט קיין שום התקשרות צו אים! און כאטש ער ביז יעצט געווען דיין בעסטער חבר - איז אבער פארהאן נאך א נענטערער חבר! דאס איז דער רבונו של עולם!** ווי דער פסוק רופט אים אָן (משלי כז, י): ״רֵעֲךָ וְרֵעַ אָבִיךָ אַל תַּעֲזֹב״ - פארוואס פארלאזטו דיין בעסטער פריינד וועלכער האט צו דיר אזא אהבה - צוליב דעם נארישן חבר?! דו ביזט מער משועבד צו דעם עכטן אמת׳ן פריינד, דער הייליגער רבונו של עולם, און צוליב אים לוינט זיך אפצוהאקן מיט אלע חברים און מיט דער גאנצער סביבה - אבי נישט אפצולאזן די פריינדשאפט און ליבשאפט מיט אים.

וואס גיבט ער דיר אז דו פארקויפסט אים דיין גאנצע נצחיות?!

טאמער עס איז שווער פאר א בחור אפצוהאקן מיט א פארדארבענער חבר, דארף מען אים פרעגן אזא שאלה: ״שטעל זיך פאר, **אז דיין חבר זאגט דיר: ״גיי שאף מיר צען טויזנט דאלער, און אויב נישט וועל איך מער נישט זיין דיין חבר!״. וועסטו אים דען געבן?! זיכער אז נישט!** נו, און אויב זאגט ער דיר: ״קום לאמיר גיין קוקן דארט אויף א כלי, און אויב נישט וועל איך נישט זיין דיין חבר - באפאלט דיר פלוצלינג א שוואכקייט?! **צען טויזנט דאלער ווילסטו אים נישט געבן פאר זיין חבר׳שאפט, אבער דיין נשמה, דיין נצחיות ביסטו יא גרייט אים אוועק צו געבן?!**״. אזא התבוננות דארף זיין גענוג צו געבן א שטארקייט פאר א בחור זיך צו אפשאקלען פון אזא מין חבר.

ב.

דל גאה: דער קרענק פון זיך גרויסהאלטן מיט די פראבלעמען

ותשועה ברוב יועץ - בעטן אן עצה פון א רבי׳ן

חז״ל זאגן (אבות א, טז): ״עשה לך רב״, א מענטש דארף האבן א רבי׳ן פאר וועמען ער שמועסט זיך אויס און פרעגט אן עצה. דאס איז געזאגט געווארן כלפי אלע ענינים, און בפרט כלפי קדושה ענינים, ווייל ווען א בחור ליידט פון שלעכטע הרהורים און מחשבות וכדומה, און ער קומט צו זיין רבי׳ן, ראש ישיבה אדער משגיח און רעדט זיך אויס זיין פראבלעם, קען אים דער רבי העלפן, ער קען אים מחזק זיין און געבן עצות און מהלכים וויאזוי צו ווערן געהאלפן דערפון. דער פראבלעם איז נאר, אז זייער אסאך מאל וויל נישט דער בחור גיין בעטן הילף, ווייל ער האלט אז דער רבי וועט אים נישט פארשטיין. און דאס איז א ווייטאג וואס **מען זעט ביי פילע בחורים און אינגעלייט וועלכע ליידן זיך אָן יארן לאנג פון פארשידענע פראבלעמען - יעדער איינער אין זיין נושא - און ווען זיי וואלטן געקומען צו א רבי׳ן עס דורכשמועסן וואלטן זיי געקענט אינגאנצן פטור ווערן פונעם פראבלעם** - נאר זיי קענען נישט פועל׳ן ביי זיך צו עפענען דעם נושא פאר א רבי׳ן.

א חידוש פון א קרענק - ער האלט זיך גרויס מיט זיינע חסרונות

מען קען באצייכענען דעם דאזיגן קרענק מיטן נאמען ׳דל גאה׳. געווענליך איז מען צוגעוואוינט אז גאוה מיינט, אז איינער האלט זיך גרויס מיט א ספעציעלע מעלה וואס ער האט מער ווי יעדן איינעם און ער האלט אז עס איז נישטא אויף דער וועלט קיינער וואס קען זיך פארגלייכן מיט אים אין דער זאך! דעריבער, האלט ער זיך חשוב׳ער און גרעסער ווי אנדערע מענטשן. אבער עס איז פארהאן א חידוש פון א ׳גאוה׳ - וועלכע איז שוין

ממש א קרענק - וועלכע מאכט זיך אסאך ביי בחורים וועלכע ליידן אויף א געוויסע חולשה, אז זיי האלטן זיך גרויס מיט זייער פראבלעם... ער האלט אז עס איז נישטא אויף דער וועלט קיינער וועלכער קען זיך פארמעסטן צו אים מיט דעם פראבלעם! **ער האלט זיך גרויס מיט זיינע יצר הרע'ס און ער כאפט עס אָן גאר שטארק, שפירנדיג אז דאס גיבט אים עפעס א חשיבות! דאס גיבט אים א פלאץ וואו ער צייכנט זיך אויס אלס א יחיד במינו...** קיינער אויף דער וועלט האט דאס נאכנישט געהאט... און ער שעפט גאר חיות פון זיין פראבלעם און ווייטאג, ווייל ער שפירט ממש ביי זיך: "בשבילי נברא העולם'! איך בין אליינס אויף דער וועלט! איך לעב נישט אין א מצב צוזאמען מיט נאך מענטשן, נאר איך בין א מענטש פאר מיר! קיינער פארשטייט נישט מיינע נסיונות און ווייטאגן! קיינער האט דאס נאכנישט געהאט בעפאר מיר און קיינער וועט עס נישט האבן נאך מיר, 'מלפניו לא קם כמוהו ואחריו לא יקום', און אפילו אויב איך וועל רעדן צו איינעם, וועט ער מיר אויך נישט פארשטיין!". און דעריבער רעדט ער זיך נישט אויס פאר זיין משגיח אדער ראש ישיבה, און ווערט נישט געהאלפן.

אונזער משפחה איז 'אזא סארט'...

מען וועט עס אויסשמועסן מיט א משל: עס איז פארהאן א גרויסע משפחה, שוין פון עטליכע דורות, לאמיר זיי אנרופן 'משפחת זילבערשטיין'. די משפחה האט א טבע פון סענסעטיוויקייט (רגישות), די אלע מיטגלידער פון דער משפחה זענען זייער סענסעטיוו, טאמער איינער זאגט זיי נאר עפעס א האלבע ווארט, ווערן זיי באלד באליידיגט און געטשעפעט. דאס איז א מדה וואס זיי האבן אין די בלוט נאך פונעם זיידן און עלטער זיידן. טאמער וועט איינער צוגיין צו איינעם פון דער משפחה און אים זאגן: "דו ליידסט דאך אויף א שלעכטע מדה פון סענסעטיוויקייט - וועלכע מען קען אנרופן 'נוח להקפיד', דארטן און דארטן איז פארהאן א מומחה וועלכער קען דיר העלפן אויף דעם און דיר ארויסנעמען פון דעם פראבלעם!". אבער אנשטאט ער זאל זיך צוכאפן דערצו מיט א שמחה און זיך שיין באדאנקען פאר יענעם, וועט ער גאר ווערן נאכמער געטשעפעט פון דעם... ער וועט האבן טענות צו יענעם: "פארוואס דארף איך זוכן הילף?! איך בין דאך א זילבערשטיין! עס באלאנגט אזוי, אז א זילבערשטיין זאל זיין זייער סענסעטיוו! דאס איז אונזער מדה! פארקערט, טאמער וועט מיר א מומחה באהאנדלן און אויסרייסן די מדה פון מיר, וועל איך ווערן אויס זילבערשטיין... איך בין שטאלץ צו זיין א זילבערשטיין און איך אידענטיפיציר זיך (מזדהה) מיט מיין סענסעטיוויקייט אלס א כשר'ער זילבערשטיין... יא! מען טאר אונז נישט טשעפן, ווייל מיר ווערן זייער שנעל באליידיגט! דאס איז אונזער זאך!". עס איז איבריג מסביר צו זיין ווי פארדרייט און פארקרומט אזא מענטש איז, אנשטאט זיך צו שעמען מיט זיינע שלעכטע מדות און פרובירן זיך צו העלפן, מאכט ער גאר א שיטה און א גאוה פון דער מדה, און ער וויל בשום אופן זיך נישט טוישן צום גוטן.

פארוואס מוטשעסטו זיך?! עס איז דא הילף!

אט אזוי זעט אויס א בחור וועלכער מוטשעט זיך מיט פראבלעמען אין עניני קדושה, און אנשטאט צו קומען צו א משגיח און זיך אויסרעדן און בעטן אן עצה - האלט ער זיך שטארק אין זיין פראבלעם, מיט א סברא אז קיינער פארשטייט אים נישט. פאר אזא בחור דארף געזאגט ווערן: "דו ביסט נישט דער איינציגסטער! דאס וואס דו ליידסט - ליידן נאך צענדליגע בחורים! דאס איז שוין אן אדורכגעדראשענע נושא! עס איז א שאד דאס צו האלטן ביי דיר אין בויך און אומזיסט ליידן דערפון, אינדערצייט וואס עס איז שוין פארהאן אן אויסגעטראטענעם מהלך וויאזוי מען באהאנדלט דאס! מען ווייסט שוין קלאר וועלכע עצות און חיזוק צו געבן דערפאר! און גאר אסאך ווערן געהאלפן דערויף טאג טעגליך! רוב ישיבות האבן א משגיח וועלכער איז א מומחה אויף דעם, און טאמער ער איז נישט קיין מומחה - וועט ער דיר שיקן צו א מומחה וועלכער האט שוין אסאך ערפארונג דערין. **שעם זיך נישט! גיי צום משגיח און רעד זיך אויס, און ער וועט דיר זאגן עצות וויאזוי זיך צו פארמעסטן דערמיט!**".

ג.

ה' אוהב צדיקים: די אומפארשטענדליכע אהבה צו איינער וואס איז אפגעהיטן

ארויסהאבן די גרויסקייט פון דער זאך

כדי צו קענען עומד זיין אין שווערע נסיונות אין קדושה דארף מען וויסן צוויי זאכן, סיי דעם גרויסן חומר פון 'פגם הברית' און סיי די גרויסע מעלה פון 'שמירת הברית'.

קדושה איז דעם אויבערשטנ'ס מדה

ווען בלעם האט געגעבן אן עצה פאר בלק צו מחטיא זיין אידן, האט ער געזאגט (ספרי מטות פ"ה): "אלקיהם של אלו שונא זמה הוא" - זייער גאט האט פיינט זנות. אין די ווערטער ליגט א גרויסן שליסל צו פארשטיין ווי ווייט עס גייט די הארבקייט פון פגם הברית. די אלע עבודה זרה'ס פון כוכבים און מזלות - וואס די פארצייטישע גוים פלעגן דינען - זענען געווען געבויעט אויף געוויסע מדות וואס זיי האבן פרובירט ממשיך צו זיין פונעם שר אין הימל וועלכער איז ממונה אויף דער שטערן אדער דער מזל. ווען זיי האבן געדינט דעם געוויסן שר, האבן זיי אינזין געהאט צו דינען און זיך מדבק זיין אין דער געוויסער מדה. האט בלעם געזאגט: "דו ווייסט וואס איז די מדה פון דעם גאט - וועלכער רופט זיך 'אלקי ישראל'?! זיין מדה איז קדושה! איך ווייס נישט פארוואס, אבער דאס איז דאס! ער האט פיינט זנות! די מדה פון קדושה האט א באזונדערע חשיבות ביי אים!". דאס הייסט, אז אויב מען וויל האבן שייכות מיט דעם גאט, מוז מען זיין הייליג, אנדערש קען מען זיך נישט מדבק זיין אין אים! מען קען נישט זיין א איד - אָן קדושה!

קדושה איז אידישקייט און אידישקייט איז קדושה

עס שטייט אין פסוק (ויקרא יא, מד): "וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אָנִי", און חז"ל זאגן אויף דעם (הובא ברש"י שם): "אם אתם קדושים הרי אתם שלי" - טאמער זענט עטץ 'קדושים' - דעמאלט זענט איר מיינס. דאס הייסט, אז מיט דעם ענין האט דער אויבערשטער בוחר געווען אין כלל ישראל! אזוי אויך זעט מען, אז די ערשטע מצוה וואס דער אויבערשטער האט געגעבן פאר אידן אין מצרים צו טון - נאך איידער מען שעכט דעם קרבן פסח - איז געווען 'מילה', וואס דאס איז קדושת הברית, ווייל דורכן אראפנעמען די ערלה ווערט מען א קדוש! דורכן ברית מילה ווערט מען גע'אידיש'ט! און אלע אידן בכלליות ווערן אנגערופן 'קדושים', וויבאלד זיי זענען גע'מל'ט. און א גאנץ לעבן דארף מען ארבעטן זיך צו היטן בקדושה כדי צו אנהאלטן די אידישקייט! און צוליב דעם **האט מען אין געוויסע פלעצער אנגערופן די מדה פון קדושה מיטן נאמען 'אידישקייט', ווייל דאס איז ממש די זאך וואס מאכט דעם איד פאר א 'איד'! טאמער מען היט זיך נישט ווי עס דארף צו זיין - פעלט אינעם יסוד פון אידישקייט.**

מען קען זיך נישט משער זיין די אהבה וואס דער רבוש"ע האט צו א שומר הברית

פונקט ווי דער רבונו של עולם האט פיינט זנות בתכלית - אזוי האט ער ליב קדושה בתכלית. דער רבונו של עולם האט זייער ליב א מענטש וועלכער איז אפגעהיטן אין קדושת הברית. מען קען נישט פארשטיין פארוואס איז דאס אזוי חביב ביים אויבערשטן, ווייל דאס איז העכער פון הסבר און הבנה. מען קען צושטעלן דערצו דעם 'מבשרי אחזה אלוק', אז פונקט ווי דא למטה קען מען נישט פארשטיין און מסביר זיין דעם גאנצן יצר הרע וואס איז פארהאן אין דעם ענין. אזוי אויך, כביכול ווען מען רעדט וועגן דער מדה למעלה - וואס אלעס דא למטה איז דאך א דוגמא דלעילא - קען מען אויך זאגן, אז **פארוואס ביים רבונו של עולם איז כביכול די מדה פון קדושה אזוי חביב - קען מען נישט מסביר זיין! עס איז העכער פון טעם און דעת! העכער פון אלע סארט הסברים און הבנות** וואס מיר קענען פארשטיין!

ער האט א ספעציעלע פראטעקציע אויבן

דער בחור וועלכער שטארקט זיך אויף זיינע נסיונות איז אזוי באליבט ביים רבונו של עולם עד כדי כך אז ער האט א ספעציעלן חן ביים אויבערשטן! ווי מען זעט ביי יוסף הצדיק - וואס ער איז בייגעשטאנען אלע נסיונות - שטייט (בראשית מט, כב): "בֵּן פֹּרָת יוֹסֵף" - יוסף איז נושא חן ביים אויבערשטן. דער מושג 'חן' איז פונעם לשון 'מתנת חנם', מען האט אים ליב פאר אומזיסט! דאס ווייזט אויף אן 'אהבה שאינה תלויה בדבר', מען קען נישט מסביר זיין פארוואס מען האט אים ליב און פון וואס דער חן באשטייט. אויף ענגליש איז פארהאן אן אויסדרוק וואס מען רופט: פעיווארדיזם (פראטעקציע - משוא פנים), דאס מיינט למשל, אז דער מלמד

פרק כ"ו

וְאָמְנָם לְפִי שֶׁאִי - אֶפְשָׁר לָאָדָם שֶׁיָּשִׂים הוּא אֶת עַצְמוֹ בַּמַּצָּב הַזֶּה, כִּי כָבֵד הוּא מִמֶּנּוּ, כִּי סוֹף סוֹף חָמְרִי הוּא וּבָשָׂר - וָדָם, עַל כֵּן אָמַרְתִּי, שֶׁסּוֹף הַקְּדֻשָּׁה מַתָּנָה, כִּי מַה שֶּׁיּוּכַל הָאָדָם לַעֲשׂוֹת - הוּא הַהִשְׁתַּדְּלוּת בִּרְדִיפַת הַיְדִיעָה הָאֲמִתִּית וְהַתְמָדַת הַהַשְׂכָּלָה בִּקְדֻשַּׁת הַמַּעֲשֶׂה, אַךְ הַסּוֹף הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַדְרִיכֵהוּ בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה שֶׁהוּא חָפֵץ לָלֶכֶת בָּהּ, וְיַשְׁרֶה עָלָיו קְדֻשָּׁתוֹ וִיקַדְּשֵׁהוּ, וְאָז יִצְלַח בְּיָדוֹ זֶה הַדָּבָר

נקודות:

דו ביזט משועבד צו דעם עכטן אמת'ן פריינד, דער הייליגער רבונו של עולם, און צוליב אים לוינט זיך אפצוהאקן מיט אלע חברים און מיט דער גאנצער סביבה – אבי נישט אפצולאזן די פריינדשאפט און ליבשאפט מיט אים

~

דער בחור וועלכער שטארקט זיך אויף זיינע נסיונות איז אזוי באליבט ביים רבונו של עולם עד כדי כך אז ער האט א ספעצ'יעלן חן ביים אויבערשטן! דער מושג 'חן' איז פונעם לשון 'מתנת חנם', מען האט אים ליב פאר אומזיסט! עס איז אן 'אהבה שאינה תלויה בדבר', מען קען נישט מסביר זיין פארוואס מען האט אים ליב

<<< המשך בעמוד הבא

דרכי הצדיקים

סיפורי קודש בדרכם של רבותינו הק' זי"ע

הרה"ק מסאטמאר זי"ע – יו"ד כ"ו אב

לחיים אחר השיעור ג' ראה תשפ"ב

• הרה"ק מסאטמאר זי"ע היה מופלג במידת אהבת ישראל, ובפרט כאשר הגיע הדבר למעשי צדקה וחסד לא ידע כל גבול, והיה מתחסד עם כל אחד מישראל בלי שום הגבלות, ואפי' עם מתנגדיו הגדולים ביותר.

פעם היה מעשה באחד מגדולי המזרחי – ממרכז 'היכל שלמה', שחלה במחלה הנוראה ר"ל והגיע לארה"ב לדרוש ברופאים. אבל בהיותו זר בארץ ניכר וכמעט ולא הכיר בה אדם, לא ידע היכן ללכת ואיך להסתדר ולא היה לו בכלל מה שנדרש להוצאות הרפואה, וכך הסתובב כמה ימים נבוך ואובד עצות. אחר כמה ימים פגש בו אדם אחד וראה בצערו, אמר לו אותו האדם כי הרה"ק מסאטמאר ודאי יוכל לעזור לו. קיבל האיש את העצה ונכנס אל הרה"ק מסאטמאר ותינה בפניו את צרתו. מיד ציוה על אנשי ביתו לסדר בשבילו את כל מה שצריך, והוא בעצמו לקח על שכמו את עול הכספים, והשיג עבורו ככל הנדרש להוצאות הרפואה, וכל ההוצאות ביתו למשך תקופה ההוא. וגם סידרה לו פגישה עם רופא המומחה ביותר וכדומה. כעבור תקופה של כמה חדשים הבריא האיש ממחלתו, ופנה לחזור לביתו בארה"ק. בעודו בדרכו עלה לבית הרה"ק מסאטמאר, להודות לו על כל הסיוע והעזרה שקיבל ממנו במדה גדושה. בהיותו בבית הרה"ק מסאטמאר הרגיש האיש צורך לגלות להרה"ק מי הוא שלא להיות גונב דעתו, והבהיר לו כי אולי אין הרבי יודע אבל הוא מאנשי 'היכל שלמה', וכאומר כי שמא לא היה רוצה לעזור לו כל כך אם היה יודע מזה. וכשמוע הרה"ק את דבריו, נסער עד מאד וקם בהתלהבות ממקומו, והתחיל ללכת הלוך ושוב על פני החדר כדרכו בקודש בשעה שהיה אצלו דבר מסעיר. ואמר: 'ביי דעם האלט מען, ביי דעם האלט מען? מיר זאל מען חושד זיין, אז ס'קומט צו טון א חסד מיט א איד, זאל מיר זיין א נפקא מינה...' (עד כדי כך הגענו? שיחשדו בי כאשר הדבר נוגע לעשיית חסד עם יהודי, שיהיה אצלי נפקא מינה...).

• הרבנית מסאטמאר ע"ה היתה עוסקת הרבה במצות ביקור חולים, והיתה שולחת חבילות עזרה וסיוע לחולים השוהים בבתי הרפואה. פעם אחת בערב פסח הכינה הרבה חבילות של מצות ושאר צרכי החג לחולים השוהים בליל הסדר בבתי הרפואה, וחיפשה אחר שליחים להביא את החבילות אליהם, אבל לא מצאה אף אחד שיוכל לעשות זאת. פנתה הרבנית אל הבחורים שהיו בבית הרה"ק מסאטמאר וביקשה מהם לעשות לה טובה זו, אבל כולם הגיבו שאין הם יכולים לעזור לה לפי שהם רוצים להשתתף עם הרבי באפיית מצות מצוה של ערב פסח. מיד נכנסה במרוצה אל בעלה הק' וטענתה בפיה שאין מי שיעזור לה, וכל הבחורים רוצים רק להשתתף עמו באפיית המצות. מיד הגיב הרה"ק מסאטמאר ברוגזה ואמר: 'אזוי איז מען מחנך אין אונזערע ישיבה?! אז מ'דארף א טובה טון, דארף מען גיין באקן מצות מיט'ן רבי'ן?! איך פארמאך שוין די ישיבה! אזא ישיבה דארף מען נישט האבן! איך דארף נישט אזא ישיבה'! (כך מחנכים בישיבתינו?! כאשר צריכים לעשות טובה, צריכים ללכת לאפות מצות עם הרבי?! אני כבר סוגר את הישיבה! ישיבה כזאת אין אנו צריכים כלל!). ולא נחה דעתו עד שגזר אומר: 'ס'זאל זיך נישט דערוואגן א בחור צו זיין ביי די ערב פסח מצות'! (שלא יהין שום בחור להיות בעת אפיית המצות מצוה!), ושלח את כולם לחלק את החבילות בבתי הרפואה.

• אחד מן הענינים הנשגבים אצל הרה"ק מסאטמאר היה העסק עם הכספים שהגיעו לידו, והיה מכניסם למקום מיוחד, ובו היו לו כמה וכמה צרורות אשר היה נותן בהם את הכספים, והיה עושה עם השטרות שקיבל סימנים שונים לזיכרון, וכך היה אוסף את הכספים במשך השבוע. ואם אירע שמאן דהו נגע בכספים היה הרה"ק גוער בו בתקיפות, כי היו לו בהם ענינים רבים ונסתרים. ביום שישי ערב שב"ק היה סוגר את עצמו עם הכסף לכמה שעות, ואז היה 'מסדר' את הכספים בסדרים הנעלים מהשגתינו, ואח"כ היה יוצא ומחלק את הכספים, מה הולך לצדקה, ומה עבור המוסדות, ומה מיועד להוצאות הבית וכיוצא בזה.

והנה הרה"ק מסאטמאר היה תומך הרבה רבנים ואדמו"רים וכלי קודש, אחד מן הנתמכים על ידו היה ת"ח צנוע בנש"ק וירא שמים מרבים. פעם אחת הגיעה הרבנית של אותו ת"ח בטענות אל הרה"ק מסאטמאר, כי סכום התמיכה שניתן לבעלה הוא מעט מדי, והוסיפה בטענתה כי יודעת היא בבירור על אחרים שקיבלו ממנו סכום גדול יותר. הגיב הרה"ק מסאטמאר ואמר לה: 'פון יענע געלט?! יענע געלט האב איך אסאך! פאר אייער מאן געב איך אנדערע געלט' (מאותם הכספים?! מהם יש לי הרבה! אבל לבעלך אני נותן מכספים אחרים), כי כאמור היו לו ענינים נעלמים בסידור הכספים.

<<< המשך מעמ' הקודם

שטעלט אייביג איין יונגל פאר אלע אנדערע קינדער. געווענליך איז פעיווארדיזם א ווארט וואס מען נוצט צו באשולדיגן דעם מלמד אז ער פירט זיך נישט אויף מיט יושר, ער בא'עולה'ט אלע אנדערע קינדער מיט דעם וואס ער האט זיך זיין מיוחס'ל. אבער אין דער קדושה איז פארהאן אזא מדה ביושר; ווי עס שטייט אין פסוק (במדבר ו, כו): "יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ". און כאטש מיר פארשטייען נישט וויאזוי דאס ארבעט, ווייסן מיר אז דער רבונו של עולם איז אן 'קל אמת' און זיינע מדות זענען אמת, און מען דארף נישט קענען מסביר זיין דעם רבונו של עולם'ס מדות וויאזוי עס שטימט מיטן אמת, ווייל עס איז העכער פון אונזער הסבר און שכל. מען קען נישט מסביר זיין פארוואס א שומר הברית איז אזוי נושא חן ביים רבונו של עולם, אבער אזוי איז עס און דאס איז דער אמת.

וישראל אהב את יוסף - קדושה איז באליבט מער ווי אלע הייליגע מדות

דאס האט זיך אפגעשפילט ביי יעקב אבינו וואס ער האט געהאט א ספעציעלן חביבות צו יוסף - מער ווי אלע זיינע קינדער; ווי דער פסוק זאגט (בראשית לז, ג): "וְיִשְׂרָאֵל אָהַב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בָּנָיו". ווייל כאטש אלע זענען געווען גרויסע קדושים - איז אבער יוסף געווען מיוחד אין דעם ענין מער ווי אלע. און יעקב האט זיך אויסגעארבעט, אז אלע זיינע מדות זענען געווען געטליכע מדות, ער האט זיך אויפגעפירט מיט זיינע מדות אויפן זעלבן אופן ווי דער רבונו של עולם איז זיך נוהג מיט די מדות העליונות. דעריבער, פונקט ווי דער רבונו של עולם האט ליב א 'שומר הברית', האט יעקב אויך ליב געהאט יוסף'ן - וועלכער איז געווען א שומר הברית - מער ווי אלע זיינע ברידער.

די טענה פון די שבטים: פארוואס איז א שומר הברית חשוב'ער?!

ווען די ברידער האבן געזען אז יעקב אבינו איז נושא פנים פאר יוסף מער ווי אלע ברידער - האבן זיי נישט פארשטאנען: פארוואס איז יוסף מער פון אונז?! ריכטיג טאקע אז יוסף מדה איז שמירת הברית, אבער פארוואס קומט אים צוליב דעם צו זיין מער ווי יעדן איינעם?! יעדער האט זיך דאך זיין ספעציעלע מדה מיט וואס ער איז מער פון יעדן איינעם?! יששכר איז גרויס אין תורה און יהודה איז גרויס אין תפלה! פארוואס איז יוסף מער ווי יעדן איינעם?!

די טענה אויף די שבטים: פארוואס זענט עטץ נישט גענוג מחשיב דעם אויבערשטנ'ס ליבלינג?!

פאר די שבטי קה האט דאס געהייסן א שטיקל פגם, ווייל זיי וואלטן געדארפט פארשטיין אז **א שומר הברית איז עפעס אנדערש אינגאנצן! א שומר הברית האט א חן! פאר א שומר הברית עפענען זיך אויף אלע טויערן אין הימל!** וויבאלד די שבטים האבן נישט ריכטיג מעריך געווען דעם ענין פון יוסף מדה אז דאס איז מער פון אלע מידות, און ווי וויכטיג און ווי חשוב דאס איז - האט דאס געהייסן ווי א געוויסער פגם הברית פון זייער זייט, און דאס האט גורם געווען דעם גאנצן 'גלות מצרים'. יוסף האט געמוזט אראפגיין צום 'ערות הארץ' און ארבעטן זייער שווער מיט זיין מדה, עומד זיין בנסיונות און עפענען דעם שער פון קדושה פאר אלע שבטי קה, און דערנאך האט מען געדארפט האבן דעם 'דם מילה' ארויסצוגיין פון מצרים; ווי דער פסוק זאגט (זכריה ט, יא): "גַּם אַתְּ בְּדַם בְּרִיתֵךְ שִׁלַּחְתִּי אֲסִירַיִךְ מִבּוֹר". דאס איז אלעס געקומען צוליב דעם וואס די שבטים האבן פארקויפט יוסף, דאס הייסט, זיי האבן נישט גענוג מעריך געווען דעם חשיבות פון א שומר הברית, ווי ווייט ער איז באליבט ביים רבונו של עולם מער ווי אלע מדות און מדרגות.

ישר 718.484.2189

מערכת השיעורים
בארה"ב: 718.536.2347
בארה"ק: 072-3323310

כל הזכויות שמורות
למכון תולדות יהודה סטיטשין
אין להעתיק שום חלק מגליון זה בלי רשות המערכת

לקבל הגליון מדי שבוע במייל,
לסדר מוקד הפצה, ולתרומות:
gilyondoeihu@gmail.com - Tel. 718.438.0032 #3